

Plenum

Måndag 4.12.2017 kl. 14.00—21.50

5. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen samt till lag om införande av en lag om ändring av universitetslagen

Regeringens proposition RP 73/2017 rd
Utskottets betänkande KuUB 15/2017 rd

Första behandlingen

Förste vice talman Mauri Pekkarinen: Ärende 5 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger kulturutskottets betänkande KuUB 15/2017 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslagen.

Debatt

15.54 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Tämä käsittelyssä oleva lakiehdotus liittyy niin kolmen tamperelaisen korkeakoulun muodostamaan uuteen korkeakoulukonserniin ja yliopistojen yhdistymiseen kuin yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisen opetusyhteistyön huomattavaan laajentamiseen. Tämä on koulutuspoliittisesti erittäin tärkeä, myöskin mielenkiintoinen esitys, koska se käsittelee niin korkeakoulukentän rakennetta ja duaalimallia kuin myös perustuslain ja yliopistolain takaamaa korkeakoulujen autonomiaa.

Mistä siis on tarkalleen ottaen kyse? Tampereen yliopisto ja säätiöyliopistona toimiva Tampereen teknillinen yliopisto yhdistetään uudeksi Tampereen yliopisto -nimiseksi säätiöyliopistoksi. Syntyvään konserniin siirtyy myös Tampereen ammattikorkeakoulu, joka on uuden yliopiston pääosin omistama. Syntyy siis Suomen olosuhteisiin uudentyyppinen korkeakoulukokonaisuus, jonka tavoitteena on nostaa korkeakoulujen kansainvälistä profiilia ja mahdollistaa uudenlaista tieteellistä ja opetuksellista yhteistyötä.

Tämän yhteistyön mahdollistamiseksi tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia, minkä lisäksi yliopistojen yhdistymisprosessista säädetään voimaannpanolailla. Valitettavasti juuri tätä yhdistymisprosessia ei ole hoidettu tavalla, joka vastaisi perustuslain ja yliopistolain säädöksiä yliopistojen autonomiasta ja yliopistoyhteisön aseman huomioimisesta. Vuonna 2009 säädetyn yliopistolain mukaan yliopiston monijäseninen toimintaelin, joka koostuu yliopistoyhteisön edustajista, valitsee yliopiston hallituksen, joka osaltaan valitsee rehtorin. Uusi yliopistolaki lisäsi merkittäväs- ti rehtorin ja hallituksen roolia ja valtaa yliopiston sisäisessä päätöksenteossa ja johtamisessa. Säätiöyliopiston hallituksessa on lain mukaan seitsemän jäsentä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja mukaan lukien.

Hallituksen alkuperäisessä esityksessä ehdotettiin poikkeamista tästä säännöksestä siten, että yhdistyvien yliopistojen hallitukset valitsevat uuden yliopiston ensimmäisen siirtymäkauden hallituksen. Tätä valintatapaa perusteltiin muun muassa sillä, että haluttiin

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

turvata sujuva siirtyminen uuteen yliopistoon ennen kuin tämän uuden yliopiston uusi monijäseninen toimielin on järjestäytynyt. Hallituksen esityksen mukaan näin menettelemällä saataisiin toimintakykyinen hallitus jo perustamisvaiheessa. Tätä esitettyä toimintatapaa kritisoitiin jo lausuntokierroksella siitä, että se ei täytä perustuslain ja yliopistolain säädöksiä hallituksen valintamenettelystä ja yliopistoyhteisön aseman turvaamisesta siinä. Vaikka kyse olisi siirtymävaiheen ratkaisusta, tulisi tämä ensimmäinen hallitus päättämään hyvin monesta yliopiston kannalta keskeisestä kysymyksestä, kuten rehtorin valinnasta, syntyvän korkeakoulun rakenteesta ja myös sen strategiasta.

Kritiikistä huolimatta yhdistyvien yliopistojen hallitukset valitsivat syntyvän uuden yliopiston siirtymäkauden hallituksen. Näin ollen yliopistoyhteisöä ei otettu huomioon korkeakoulun kannalta keskeisiä päätöksiä tehdessä. Tämä johtuu siitä, että Tampereen teknillisen yliopiston hallitus koostuu täysin korkeakoulu-yhteisön ulkopuolisista jäsenistä ja Tampereen yliopiston hallituksen 11 jäsenestä 5 ovat ulkopuolisia. Tämä valittu menettelytapa Tampereen osalta heijastaa valitettavasti niitä tuloksia, jotka ovat nousseet esille kansallisissa arvioissa vuonna 2009 hyväksytystä yliopistolaista. Yliopistoyhteisö kokee, että toimivallan ja päätöksenteon keskittyminen on etäännyttänyt yliopistoyhteisöä päätöksenteosta ja kärjistänyt näkemyseroja yhteisön sisällä. Yhteisöllinen päätöksenteko ja korkeakoululaitoksen sisäinen demokratia on vähentynyt merkittävästi muun muassa monijäsenisten toimielinten heikon ja osittain myös epäselvän aseman takia.

Perustuslakivaliokunta linjasi sivistysvaliokunnalle antamassaan lausunnossa, että lainsäädäntöä uudistettaessa siirtymäjärjestelyt ja käyttöönottoaikataulut eivät ole hyväksyttäviä perusteita perustuslaissa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattujen perus- ja ihmisoikeuksien vaatimuksista poikkeamiselle tai niiden toteutumisen siirtämiselle tulevaisuuteen. Perustuslakivaliokunnan mukaan tämä koskee lähtökohtaisesti myös hallinnon järjestämistä. Näin ollen valiokunta näki, että yliopiston itsehallinnon perustuslain-suojan kannalta perustelluin valintamenettely on turvata yliopistoyhteisöä edustavan monijäsenisen hallintoelimen keskeinen asema ja päätösvalta myös ensimmäisen hallituksen valinnassa. Perustuslakivaliokunnan mukaan tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi muodostamalla siirtymäkauden väliaikainen hallitus yhdistyvien yliopistojen hallituksista, mikäli valintaa ei voida osoittaa tavanomaiseen menettelyyn rinnastuvalla tavalla monijäsenisen hallintoelimen tehtäväksi. Toisin sanoen: Jotta tämä lakiehdotus ylipäätään oli mahdollista käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, perustuslakivaliokunta edellytti, että siirtymäkauden hallituksen ajallinen kesto rajataan vain välttämättömään. Kaikki siirtymävaiheen järjestelyt pitää siis rajata vain välttämättömään, jotta mahdollisimman nopeasti voidaan palata perustuslain ja yliopistolain edellyttämään normaaliin marssijärjestykseen.

Sivistysvaliokunnan sisällä näkemykset kuitenkin, valitettavasti, erosivat sen suhteen, mikä olisi paras tapa säätää siirtymävaiheen järjestelyistä. Valiokunnan lopullisen esityksen mukaan yhdistyvien yliopistojen valitsema siirtymäkauden hallitus valitsee uuden yliopiston rehtorin. Viimeistään 1.4.2018 järjestäytyvä monijäseninen toimielin valitsee siten uuden hallituksen. Tämän ratkaisun ongelma on, että se edelleen antaa yliopistolain ja perustuslain vastaisesti valitulle siirtymäkauden hallitukselle merkittävää valtaa päättää koko uuden yliopiston tulevaisuuden kannalta ratkaisevista kysymyksistä.

Vasemmistoliiton ja muun opposition näkemys on, että perustuslakivaliokunnan kantaa ja yliopistolakia paremmin vastaava menettelytapa olisi ollut se, että siirtymävaiheen hallitus muodostetaan yhdistyvien yliopistojen olemassa olevista hallituksista, jolloin yliopistoyhteisön asema olisi ollut paremmin huomioitu. Siirtymävaiheen hallitukselle annetta-

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

siin tehtäväksi valmistella uuden rehtorin valintaa, mutta itse valinnan tekisi monijäsenisen toimielimen valitsema uusi hallitus, jolloin yliopistoyhteisön asema ja ääni tulisi huomioitua lain edellyttämällä tavalla. Vaikka tähän ratkaisuun ei ollut mahdollista valiokunnassa päätyä, toivon edelleen, että täällä salissa olisi mahdollista yhdessä päätyä ratkaisuun, joka paremmin toteuttaa korkeakoulujen autonomiaa lain edellyttämällä tavalla. Tästä syystä tulen myöhemmin kannattamaan edustaja Pilvi Torstin tekemiä esityksiä voimaannapolain muuttamiseksi tältä osin.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiehdotuksen myötä muutetaan myös ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteistyömahdollisuuksia niin, että korkeakouluilla on enää velvollisuus järjestää vain pääosa omaan koulutusvastuuseen kuuluvasta opetuksesta itse. Tällainen muotoilu mahdollistaa sen, että korkeakoulut hankkisivat jopa 49 prosenttia koulutusvastuuseensa kuuluvasta opetuksesta toiselta korkeakoululta. Vaikka yhteistyön lisääminen on kannatettava tavoite, näemme, että liian väljä muotoilu saattaa vaarantaa ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen erilaisten tehtävien säilymisen. Vaikka tutkintorakenteisiin ja tavoitteisiin ei suoraan esitetä muutoksia, on silti olemassa riski siitä, että lisääntyvä opetusyhteistyö johtaa tutkintojen sisältöjen yhdenmukaistumiseen — ja tähän kehitykseen, jos näin käy, olisi myöskin vaikeaa enää eduskunnasta käsin puuttua.

Korkeakoulutuksen duaalimalli, jossa yliopistot keskittyvät tutkimukseen perustuvaan opetukseen ja ammattikorkeakoulut vahvistavat opiskelijoiden ammatillista kehitystä sekä tiiviitä yhteyksiä työelämään, on perusteltu. Molempien kaltaista koulutusta tarvitaan myös tulevaisuudessa. Korkeakoulujen välisen yhteistyön laajamittaisempi mahdollistaminen on kannatettavaa, mutta yhteistyössä on meidän näkemyksemme mukaan syytä edetä asteittain, jotta vaikutukset korkeakoulukentän rakenteeseen ja opetuksen sisältöön on mahdollista arvioida. Siksi korkeakoulujen mahdollisuus hankkia opetusta toiselta korkeakoululta olisi ollut tässä vaiheessa järkevää rajata alempaan korkeakoulututkintoon. Opetusyhteistyön laadun ja erilaisten tutkintojen soveltuvuuden kannalta on tärkeää, että korkeakoulut tekevät yhteistyötä jo opetuksen suunnitteluvaiheessa. Tulen myöhemmässä vaiheessa tekemään muutosesitykset 1. lakiehdotukseen ja 2. lakiehdotukseen, jotta tämä opetusyhteistyö tässä vaiheessa olisi rajattu vain alempaan korkeakoulututkintoon.

16.04 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! "Tieteeltä odotetaan valtavia. Sen pitäisi ratkaista ilmastonmuutos, hoitaa vakavimmatkin sairaudet sekä keksiä uusia innovaatioita talouskasvua varten. Odotukset eivät ole turhia, sillä jo runsaat 200 vuotta on länsimaissa ollut vallalla ajatus siitä, että samalla kun tiede tyydyttää inhimillistä uteliaisuutta, se ratkaisee suurimmatkin ongelmamme." Näin alkoi puheenvuoroni tuoreessa Suomen Kuvalehdessä, ja on tosiaan niin, että tieteellä on yhteiskunnalle ja ihmiskunnalle paljon väliä, ja on hyvä tunnistaa, että tämänkin käsillä olevan hallituksen esityksen tavoitteena on sekä tukea merkittävää uudistusta suomalaisen tiede- ja korkeakoulukentän organisoitumisen näkökulmasta että mahdollistaa edelleen ehkä nykyistä innovatiivisempaa ja laajempaa yhteistyötä korkeakoulujen välillä, jotta tämä laaja tieteen ymmärrys toteutuisi.

Edustaja Andersson kuvasi hyvin prosessia, jonka puitteissa Tampereella todella perustetaan tämän hallituksen esityksen puitteissa uusi säätiöyliopisto Tampereen yliopistosta, sen pääosin omistamasta Tampereen ammattikorkeakoulusta sekä Tampereen teknillisestä yliopistosta. Ehkä on hyvä todeta ja huomata, että lakiesitys ei muuta yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen laissa säädettyjä tehtäviä vaan jatkossakin korkeakoululaitoksemme

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

muodostuu yliopistoista ja ammattikorkeakouluista, joilla on omat, toisiaan täydentävät tehtävät ja profiilit.

Pidämme puhekielellä Tampere kolmosena kulkevaa uutta Tampereen yliopiston kokonaisuutta ehdottomasti arvokkaana ja hienona hankkeena, myöskin siksi, että siihen sitoutuu Tampereella laaja joukko erilaisia taustatahoja. Näin yliopistoihmisena ja helsinkiläisenä voin sanoa, että olen iloinen Tampereen puolesta tästä ja uskon, että tämä tuo entisestään semmoista hyvää tervettä kilpailua suomalaiseen korkeakoulukenttään.

Arvoisa puhemies! Yliopisto- ja tiedeyhteisössä on paljon ominaispiirteitä, jotka ovat hyvän tutkimuksen ja tieteellisen opetuksen varmistamisen ytimessä, ja yksi piirre, jossa korkeakoulut ovat olleet menneinä vuosikymmeninä muuta yhteiskuntaa edellä, on ollut sisäinen demokratia eli osallistava päätöksenteko- ja hallintokulttuuri. Keskeisiin elimiin on kuulunut opiskelija- ja henkilöstöedustus, niin että henkilöstön sisällä on vielä tunnistettu erilaisia ryhmiä, kuten professorit, tutkimus- ja opetushenkilöstö sekä hallinto henkilökunta. Tiedämme myös, että juuri tämän yliopistodemokratian kanssa on uuden yliopistolain aikana myös jonkun verran kipuillu ja eri korkeakouluissa on valittu vähän erilaisia toteutusmalleja, ja senkin takia tämä asia on tällä hetkellä herkkä.

Siksi valiokuntakäsittelyssä keskeinen kysymys liittyi siihen, millainen Tampereen uuden yliopiston päätöksentekomalli on ja ennen kaikkea miten yliopiston perustamisvaiheen ratkaisut tehdään niin, että niillä on mahdollisimman vahva pohja ja tiedeyhteisön tuki. Tiedeyhteisön mukanaolo varmistaa Tampereen uuden yliopiston mahdollisimman vahvan alun, ja se oli se meidän ydinhuolestamme ja myös -kysymyksemme. Valmisteluvaiheessa tehtyjen päätöksien täytyy luonnollisesti myös noudattaa voimassa olevaa lakia, tällä hetkellä siis yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia soveltuvien osien.

Hallituksen alkuperäisen esityksen ongelmana sekä laillisuuden että tiedeyhteisön luonteen vuoksi pidimme sitä, että laaja valmisteluvalta olisi annettu väliaikaiselle hallitukselle, kuten edustaja Andersson hyvin tuossa edellä kuvasi. Tämä väliaikainen hallitus olisi alkuperäisen esityksen mukaan toiminut käytännössä koko ensi vuoden aina uuden yliopiston aloittamiseen saakka.

Valiokuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunnan lausunto vaati tekemään pykälämuutoksia. Perustuslakivaliokunnan lausunnon olennainen sisältö mutta myös henki oli se, että väliaikaisen hallituksen toiminta-aika ja toimintavalta pitää rajata välttämättömään. Monijäseninen hallintoelin, siis sellainen hallintoelin, jossa tämä laaja yliopistoyhteisö on mukana, tulee valita viipymättä.

Valiokunta tekikin tarvittavia muutoksia siinä, että monijäseninen toimielin on nyt valittava viipymättä. Valiokunnan mietintö jäi kuitenkin valitettavan vajaaksi. Esitys olisi johdonmukainen perustuslakivaliokunnan lausunnon kanssa, jos siihen tehtäisiin vielä kaksi muutosta. Ensinnä olisi perusteltua, että siirtymäkauden hallitus muodostettaisiin yksinkertaisesti yhdistyvien yliopistojen nykyhallituksista, joissa siis on tiedeyhteisön edustus. Toiseksi olisi perusteltua, että ylivoimaisesti tärkein tehtävä eli uuden yliopiston rehtorin valinta tehtäisiin varsinaisen hallituksen toimesta eikä syntyisi tilannetta, jossa väliaikainen hallitus valitsee rehtorin, jonka sittemmin valittava hallitus voi vaikka halutesaan irtisanoa. Luomme siis aivan hullunkurisen tilanteen, joka ei ole ollenkaan välttämätön. Tulen tekemään nämä muutosehdotukset, jotka tulevat siihen 3. lakiehdotuksen 3 §:ään.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Huolta rehtorin valinnan valmistelusta tiedeyhteisön luonteen tunnistavalla tavalla on aiheuttanut myös se, että lakiesityksen käsittelyn aikana julki-

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

suuteen on tullut tieto siitä, että uudelle yliopistolle alettiin jo etsiä rehtoria. Hakijoille esitettyihin vaatimuksiin ei kuulunut tohtorin tutkinto. Nyt kun väliaikainen hallitus tulee toimimaan vain välttämättömän ajan, olisi siis todella perusteltua jättää rehtorin valinta tavanomaisessa menettelyssä muodostettavan hallituksen tehtäväksi ja pohtia myös nämä kriteerit ja pätevyysvaatimukset kertaalleen.

Aivan lopuksi haluan sanoa, että riippumatta säädettävän lain pykälien yksityiskohdista luotan, että Tampereen valmistelun avainhenkilöt tämän käsittelyn jälkeen tunnistavat asiat, jotka ovat tulevan yliopiston toiminnan onnistumisen ytimessä. — Kiitos.

16.11 Pekka Puska kesk: Arvoisa herra puhemies! Ensimmäiseksi on todettava, että suunnitelma muodostaa Tampereen korkeakouluista yhtenäinen kokonaisuus on kaikin puolin kannatettava ja monella tavalla hyödyllinen. Todellakin tässä mielessä lakiesitys on ilman muuta kannatettava, mutta esitykseen liittyy asioita, joista on tärkeä keskustella, ja myös eräitä ongelmia, jotka puhuttivat valiokuntaa pitkään ja joita edelliset puhujat käsitelivät.

Keskeinen asia on, että tässä tehdään eräänlainen ennakkotapaus yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisestä suhteesta, joka tullaan valtakunnallisesti käsittelemään vasta niin sanotun korkeakouluvision yhteydessä. Suuri yksimielisyys vallitsee siitä, että molempia tarvitaan, sekä yliopistoja että ammattikorkeakouluja, ja että molemmilla on omat roolinsa ja että yhteistyö, varsinkin alueellinen sellainen, on hyödyllistä. Tällä lailla edistetään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä niin, että tutkintoihin voidaan helpommin ottaa toisen korkeakoulun kursseja. Samalla kun tämä on ilman muuta hyödyllistä, tulee varoa kehitystä, että molempien opetus tulee liikaa lähestymään toisiaan. On myös tärkeää huolehtia opiskelijoiden oikeusturvasta näissä järjestelyissä.

Tampereen kuvioissa uusi yliopisto tulee omistamaan ammattikorkeakoulun. Kun tämä kehitys tulee valtakunnallisesti yleistymään, on sen seurauksia myös pohdittava. Yleensähan tulee mieleen, että omistaja päättää omistamastaan. Tässä tapauksessa on kuitenkin painokkaasti muistutettu, että ammattikorkeakouluista on oma laki. Se säätää ammattikorkeakoulun hallinnosta ja toiminnasta, eikä omistava yliopisto voi tähän puuttua. Tämä on kuitenkin asia, joka tulevaisuuden pohdintoissa vaatii lisää huomiota.

Suurin keskustelu valiokunnassa käytiin uuden yliopiston hallinnollisesta liikkeellelähdestä. Siinä asiassahan esitys sisältää kiireellisen liikkeellelähdön, jossa hallinnon käynnistyminen poikkeaa yliopistolain vaatimuksista, aiheuttaa myös perustuslaillista pohdintaa. Perustuslakivaliokunnan käsittelyn jälkeen aikataulua muutettiin, niin että laki voidaan säätää normaalisti, mikä ei kuitenkaan poista järjestelyn ongelmallisuutta. Kysymys on erityisesti uuden yliopiston ensimmäisen hallituksen valinnasta. Yliopistolain mukaanhan yliopiston monijäseninen elin valitsee yliopiston hallituksen, joka taas valitsee yliopiston rehtorin. Tässä tapauksessa esitetään, että vanhojen yliopistojen hallitukset valitsevat väliaikaisen hallituksen, joka taas valitsee ensimmäisen rehtorin. Näin ollen uuden yliopiston ensimmäinen monijäseninen elin ei nyt pääse valitsemaan hallitusta, joka valitsee uuden rehtorin ilmeisesti useaksi vuodeksi. Tällä paljon keskustelua herättäneellä poikkeuksellisella ratkaisulla on suuri periaatteellinen merkitys, kun rehtori on yliopistoa johtava keskeinen henkilö ja ratkaisu todella tehdään todennäköisesti useaksi vuodeksi. Ongelmalle esitettiin useampia vaihtoehtoja, joihin ei kuitenkaan haluttu mennä.

Vaikka tämä Tamperetta koskeva laki on syytä tässä hyväksyä, on tässä yhteydessä hyvä muistuttaa siitä tähän liittyvästä ja yleisesti yliopistojamme koskevasta ongelmasta, että

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

yliopistolain myötä yliopistojen opettajat, tutkijat ja muu henkilökunta ovat kokeneet yleisestikin vaikutusmahdollisuuksiensa puutetta omissa yliopistoissaan. Tämä asia taas liittyy yliopistolain arviointiin, mikä on edelleen sivistysvaliokunnan pöydällä. Samalla kun yliopistojemme hallinto on nykyisin perusteella kiistattomasti jäntevöitynyt, tyytymättömyys yliopistojen henkilökunnassa on taas kiistattomasti lisääntynyt. Tähän huolestuttavaan kehitykseen on toki muitakin syitä, mutta eräänä keskeisenä on nähty juuri monijäsenisen elimen, yliopistokollegion, vaikutusmahdollisuuksien vähäisyys. On huolestuttavaa, jos yliopiston henkilökunta kokee vieraantumista oman yliopistonsa asioista. Kun yliopistojen tärkein tehtävä on korkein opetus ja tutkimus, on tärkeää, että tätä työtä tekevät opettajat ja tutkijat — yliopistojen tärkein voimavara — voivat kokea olevansa yliopiston päätöksenteossa keskeisesti mukana, ja tässä mielessä on tärkeää, että tästä Tampereen tapauksesta ei muodostu mitään ennakkotapausta yliopistojemme hallinnon kaventamisesta edelleen vaan että päinvastoin jatkossa voidaan yliopistojemme johtamista edelleen kehittää niin, että tieteellisen tutkimuksen ja opetuksen sana painaa.

Tässä yhteydessä on myös syytä toivoa, että puhuttu ja hyvä yliopistojemme autonomian lisääntyminen näkyy myös valtiiovallan yksityiskohtaisen ja usein nopeasti muuttuvan ohjauksen vähenemisenä. Vapautetaan yliopistojen luovaa tiedettä, koska paljon puhutut tärkeät kansalliset innovaatiot eivät tule ylhäältä käsketyksi vaan yliopistojemme luovassa tieteellisessä yhteisössä.

Herra puhemies! Tamperetta on siis syytä onnitella hyvästä hankkeesta, joka tulee muodostamaan entistä yhtenäisemmän korkeakoulukokonaisuuden. Näistä eräistä kriittisistä ja erityisesti tulevia ratkaisuja varten lausutuista kommentteista huolimatta, ja kun liikkeellä lähdöllä on kiire, kannatan siis esitettyä lakipakettia.

16.17 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen lakiesitys, jota sivistysvaliokunta kannattaa, merkitsee siis sitä, että Tampereelle muodostuu entistäkin vahvempi korkeakoulukokonaisuus. Esityksen mukaan perustettava uusi yliopisto ja ammattikorkeakoulu ovat strategisesti yhtenäisesti johdettu kokonaisuus. Haluan korostaa, että tämä uudistus on lähtenyt kyseisten koulutuksenjärjestäjien omasta aloitteesta. Se on tarkoitus mahdollistaa nyt ehdotettavalla lainsäädännöllä yliopistojen autonomiaa kunnioittaen.

Arvoisa puhemies! Pitkäaikaisena tamperelaisena ja pirkanmaalaisena kansanedustajana, ja myöskin toimiessani opetusministerinä, pyrin tukemaan, kannustamaan tämän hankkeen eteenpäinmenoa ja tunnen myöskin henkilökohtaista tyydytystä ja iloa siitä, että tämä — mielestäni jopa historiallinen — uudistus on nyt etenemässä. Tämän tarkoituksenahan on vahvistaa koko alueen korkeakoulutuksen kansainvälistä arvostusta sekä palvella suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää. Monimuotoisen ja vahvan korkeakoulukokonaisuuden odotetaan houkuttelevan kansainvälisiä tutkijoita, opettajia, asiantuntijoita ja myös opiskelijoita, ja tämä jos mikään on myöskin johtamassa parempaan laatuun ja vaikuttavuuteen.

Sosiaalidemokraatit pitävät uudistusta perusteltuna ja hyvänä. Voimavarat yhdistämällä voidaan saada aikaan entistä laadukkaampaa ja kilpailukykyistä opetusta sekä tutkimusta, ja tällä on varmasti merkitys koko Pirkanmaan alueen mutta myös koko Suomen elinkeinoelämän vahvistumiselle. Tässä edustaja Pilvi Torsti totesi, että hän helsinkiläisenä kansanedustajana ja korkeakoulupolitiikkaa hyvin tuntevana henkilönä on iloinen tästä uudistuksesta. Haluan näin ystävällisesti myöskin todeta vastavuoroisesti sen, että tämä uusi

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

korkeakoulukokonaisuus kyllä tulee haastamaan niin Aalto-yliopiston kuin Helsingin yliopistonkin, että pitää sitten petrata täällä Helsinginkin suunnalla.

Arvoisa puhemies! Tässä aiemmassa keskustelussa jo on noussut esille kovin tämä yliopiston järjestäytymisasiä ja koko se aika vaativa prosessi, mitä tässä nyt on jo harjoiteltu ja tehtykin jo monta kuukautta. Meillä on tässä yksittäisessä asiassa keskeisten oppositiopuolueitten eriävä mielipide, erilainen näkemys olemassa. Ja ilahduin kovin, kun sain sähköpostia Tampereen yliopiston ylioppilaskunnan hallituksen puheenjohtaja Mikko Lampolta. En nyt usko, että hän pitää huonona, jos tästä paria kohtaa lainaan — oletan, että se jakelu on voinut olla laajempi kuin että se on tullut vain minulle: "Jättämämme vastalause sivistysvaliokunnan mietintöön on mielestämme selkeästi perustuslakivaliokunnan lausuntoa paremmin noudattava. Olemme ymmärtäneet, että valiokunnan äänestys 11+7-mallin ja lopulliseen mietintöön päätyneen siirtymäkauden hallituksen mallin välillä oli tiukka." No, näitten lukujenkin mukaan se on ollut jo tiukka, mutta asiallisesti ottaen se oli käytännössä hyvinkin lähes fifty-fifty. Mutta näissä nyt myöskin aina vaikuttaa jonkun verran ikään kuin tämä perinteinen hallituspuolueitten asema, että jotkut, jotka vähän ajattelevat toisella tapaa, loppumetreillä sitoutuvat hallituspuolueitten esityksiin. Eli olen todella vahvasti sitä mieltä: tämä demokraattisempi toimintatapa, josta sitten myöhemmin äänestetään, jossa toivomme, että tämä siirtymäkauden hallitus muodostetaan yhdistyvien yliopistojen hallituksista, jolloin siirtymäkauden hallitus koostuu 11+7 jäsenestä, kuriositeettina samat luvut mitkä olivat sivistysvaliokunnan äänestyksessä.

Arvoisa puhemies! Tämä on merkittävä hallituksen esitys, ja on hienoa, että se on saanut ja sai mielestäni kuitenkin sivistysvaliokunnassa varsin hyvän ja kunniallisen käsittelyn lukuun ottamatta nyt kahta kolmea asiakohtaa, joista olimme eri mieltä, ja ne nyt ovat näissä puheenvuoroissa tulleet hyvin esille, että en käy niitä enää sitten enemmälti toistamaan.

16.24 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Gustafsson tuossa edellä, olen myös itse erittäin tyytyväinen siihen, että Tampereelle on syntymässä hyvinkin pian myös kansainvälisesti erittäin kilpailukykyinen yliopistokonserni, joka ottaa erinomaisesti huomioon tulevat tarpeet koulutuksessa, tieteessä ja myös elinkeinoelämän saralla. Ja tämä yliopistolain muutos, tämä uudistus, on tältä osin erittäin kannatettava, ja sitä on laajasti kiiteltä sekä Tampereen talousalueella että yleisemminkin koko Suomessa. Tältä osin täytyy antaa hallitukselle kiitokset, että se on vienyt tätä asiaa eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tavoite on siis erittäin kannatettava, mutta sen mukaisesti, mitä täällä edellä on puheenvuoroissa tuotu ilmi, olen myös itse hieman ihmeissäni tästä menettelytavasta, jolla tätä tärkeää ja myös suuntaa näyttävää yliopistolain uudistusta ollaan nyt viemässä eteenpäin. Pääasiassa hämmästelyni kohdistuu tähän kiireeseen, jolla tämä asia sitten sivistysvaliokunnassa lopulta päätettiin hallituspuolueiden enemmistön turvin viedä läpi tässä muodossa.

Tämä pääasiallinen ongelmakohta liittyy tosiaan tähän uuden, syntyvän yliopistokonsernin hallituksen valintaan, tähän siirtymäkauden hallituksen valintaan ja sitten myös tähän yliopiston rehtorin valintaan. Mielestäni valiokunnassa olisi tullut pyrkiä siihen, että kun asiantuntijalausunnoissa oli kyseenalaistettu tämä siirtymäkauden hallitus ja sen mahdollisuus valita yliopistolle uusi rehtori, niin olisi sitten keskustelemalla etsitty valiokunnassa tapaa löytää aivan yhteisymmärryksessä järkevä ja yksimielinen keino, jolla nämä ongelmakohdat olisi hoidettu ja myös otettu huomioon tämä perustuslakivaliokunnan lau-

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

sunnossaan ilmaisema kanta aivan kaikilta osin. Nythän tämä perustuslakivaliokunnan lausunnossaan ottama kanta, että Tampereen yliopiston syntyä edellyttävien siirtymäjärjestelyjen ajallinen kesto tulee rajata vain välttämättömään, on otettu huomioon, mutta kyllä rima tältä osin heiluu pahasti ja yli mennään korkeintaan rimaa hipoen. Erityisesti tämä uuden rehtorin valinta on niin merkittävä päätös, että se olisi tullut jättää syntyvän yliopiston ensimmäiselle varsinaiselle hallitukselle eikä tälle siirtymäkauden hallitukselle, kuten mientintöön on nyt kirjattu. Todettakoon vielä tähän tarkennuksena, että myös perussuomalaiset äänestivät valiokunnassa tältä osin muun opposition mukana, mutta hallitus tietysti enemmistönsä turvin vei tämän muotoilun haluamallaan tavalla läpi.

Arvoisa puhemies! Tampereen uuden yliopistokonsernin synty on varmasti kaikkien eduskuntapuolueiden mielestä erinomainen avaus kohti uutta korkeakoulupolitiikkaa ja sinänsä siis tosiaan hyvin odotettu. Mutta tietenkin tämä sivistysvaliokunnan menettelytapa jättää prosessiin hieman ikävän sivumaun, joka toivottavasti kuitenkin unohtuu pikaisesti.

Olemme tilanteessa, jossa suomalaista korkeakoulu- ja tiedekenttää viedään pitkälle eteenpäin ja tulevaisuuteen tämän parlamentaarisen 2030-visiotyöryhmän työn yhteydessä, ja nyt tämä yliopistolain uudistus on hyvä avaus siihen suuntaan.

Toivon, että tämä Tampere 3 -yliopistokonserni tulee tosiaan jatkossa osoittamaan suuntaa tulevalle kehitykselle siltä osin, että meillä Suomessa syntyy kansainvälisesti hyvin kilpailukykyisiä yliopistoja ja korkeakoulukokonaisuuksia, ja myös siltä osin, että elinkeinoelämän tarpeet tullaan jatkossa ottamaan koulutuksen kehittämisessä aiempaa paremmin huomioon.

16.29 Jani Toivola vihr: Arvoisa puhemies! Esityksen keskiössä on vahvasti Tampere 3 -hanke ja Tampereen uuden yliopiston muodostumisen mahdollistaminen, kuten täällä aikaisemmat puhujat ovat tuoneet esille, ja kuten myös on todettu, niin erittäin tärkeä ja kiinnostava hanke on kyseessä. Toki samaan aikaan on hyvä mainita ja muistuttaa, että tulevaisuuden kannalta me tarvitsemme samaan aikaan vahvan vision sekä yliopistojen että ammattikorkeakoulujen osalta, kauaskantoisen, pitkälle katsovan vision. Asiantuntijakuulemisissa ehdottomasti saatiin kritiikkiä siitä, että se tulevaisuus ei voi ikään kuin rakentua yksittäisten ja mahdollisesti alueellisten hankkeiden ja tarpeiden näkökulmasta, mutta siis tärkeä ja kiinnostava hanke.

Mutta kuten tuotiin esille, niin tämä ei myöskään ole täysin ongelmaton varsinkaan menettelytapa- ja prosessinäkökulmasta. Hallituksen esityksessä on vahvasti sivuutettu yliopistoyhteisö, jota muutokset kaikkein eniten koskettavat. Uuden yliopiston järjestäytyminen on aiheuttanut huolta niin henkilöstössä kuin opiskelijoissa, joiden mahdollisuudet vaikuttaa Tampere 3 -hankkeeseen on supistettu olemattomiin. Esityksessä uuden yliopiston rehtorin valitsisi siirtymäkauden hallitus, jolla ei olisi yhteisön demokraattista legitimitettä. Yhteisön osallistaminen on kriittistä uuden yliopiston toimivuuden takaamiseksi.

Merkittävimmat ongelmakohdat koko hankkeessa ovat olleet ja ovat nyt käytännön tasolla hanketta valmisteleva säätiön hallitus, jolla ei ole yhteisön mandaattia, siirtymäkauden hallituksen muodostus sekä uuden rehtorin valinta, joka on hyvin olennainen osa uuden yliopiston muodostumista. Rehtorin valmistelu on jo käynnistynyt, ja se on saanut hyvin laajaa kritiikkiä yhteisöltä, jota kuitenkin ei ole kuultu, ja tästä pitäisi olla äärimmäisen huolissaan. Tämä kaikki peilautuu siihen tosiasiaan, mitä asiantuntijakuulemisessa korostettiin merkittävällä tavalla, että miten tärkeää hankkeen onnistumisen kannalta näkökannoista riippumatta on koko yhteisön kuuleminen ja osallistaminen, ja nyt tämä seikka

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

sivuutettiin ilman painavia perusteita. Tästä pitäisi olla äärimmäisen huolissaan, ja toivotaan, että tälle asialle voitaisiin vielä jotain tehdä, koska muuten me asetamme koko tämän hankkeen valtaviin riskien [Puhemies koputtaa] äärelle ja myöskin opiskelijoiden ja henkilöstön hyvinvoinnin ja mahdollisuudet.

16.31 Mikaela Nylander r: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on pääosin todella hyvä. Siihen liittyy kuitenkin muutama ongelmakohta, mistä olemme jo aikaisemmin puhuneet täällä tänään.

Mielestäni on todella hyvä, että käytetään resursseja hyvin tehokkaasti. Selvää on kuitenkin, että duaalimallin tulee säilyä. Ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla on aivan erilaiset koulutuspoliittiset tehtävät, ja tämä on äärimmäisen tärkeää pitää mielessä myös tämän Tampere 3 -hankkeen jälkeenkin, ja on todella hyvä, että myös sivistysvaliokunta toteaa tämän hyvin selkeästi ja selvästi. Tämän lain tarkoituksena ei ole hävittää duaalimallia. Tämän lain tarkoituksena on sen sijaan mahdollistaa duaalimallin toteuttaminen järkevästi ja joustavasti.

Arvoisa puhemies! On todella tärkeää, että laadusta ei tingitä, ja tässä yhteistyömallissa on todellakin syytä seurata laadun kehittymistä hyvin tarkasti, ja toinen seikka, mitä tulee hyvin laajasti ja tarkasti seurata, on, miten tämä yhteistyö sitten vaikuttaa tähän opetustarjontaan.

Värderade talman! Angående organiseringen av universiteten och valet av rektor har jag valt att gå med den övriga oppositionen. Jag tycker att den modellen bäst stöder autonomi och andan i universitetslagen. Gränsdragningen för när samarbetet mellan universitet och högskolor går för långt eller skadar kvaliteten eller minskar på utbudet är svår att dra via lagstiftning, men det här är viktiga aspekter som bör följas upp mycket noggrant. Ett viktigt betänkande, och därför var det viktigt att utskottet mångsidigt och mycket grundligt gick igenom lagförslaget.

16.33 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Arvoisa herra puhemies! Yhdyn kaikessa siihen, mitä sivistysvaliokunnan jäsen Jani Toivola puheenvuorossaan sanoi. Minusta olisi ollut tärkeää tässäkin yhteydessä kunnioittaa yliopistojen autonomiaa, joka niille laissa on säädetty, ja olisi ollut hyvin tärkeää, että tämän nyt perustettavan Tampere 3:n tuleva hallitus olisi voinut itse valita rehtorinsa, mikä olisi paremmin noudattanut yliopistolain autonomiaperiaatteita, toisin kuin se menettely, jota nyt saamme todistaa.

Pidän myös huolestuttavana sitä, että hallitus ei tässäkään kohtaa ole katsonut tarpeelliseksi ottaa riittävän hyvin huomioon perustuslakivaliokunnan kritiikkiä sitä kohtaan, millä tavalla Tampere 3:a ollaan perustamassa, ja toivon, ettei tällainen menettely yleisty tässä talossa. Yliopistolaisten kuuleminen olisi hyvin tärkeää, ja sitä pitäisi vahvistaa. Jos katsoimme yliopistoilla tehtyjä hyvinvointimittauksia ja niitä selvityksiä, joita on tehty yliopistolain uudistuksen jälkeen, ne todistavat sitä, että yliopistoilla hyvinvoinnissa ollaan menty huomompaan suuntaan, ja siksin tällaisia menettelyjä pitäisi kaihtaa.

Pidän itse erittäin hyvänä sitä, että meillä on ollut duaalimalli. Ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla on omat korkeakoulupoliittiset ja koulutuspoliittiset tehtävänsä, ja katsoisin, että kaikkein järkevintä meidän on riittävällä rahoituksella vahvistaa molempien edellytyksiä selvittää näistä tehtävistä. Itse pidän hyvänä sitä, että joustavaa yhteistyötä parannetaan, ja olen ymmärtänyt, että Tampere 3:a perustetaan nimenomaan [Puhemies koputtaa]

Punkt i protokollet PR 129/2017 rd

alueellisista lähtökohdista käsin, mutta pidän hyvänä sitä, että meillä jatkossa on erikseen [Puhemies koputtaa] ammattikorkeakoululaki ja yliopistolaki.

16.36 Jani Toivola vihr: Arvoisa puhemies! Edellinen puheenvuoro jäi vähän kesken, ja halusin ottaa vielä toisen puheenvuoron varmistaakseni ja tuodakseni esille vielä tämän lopullisen esityksen, missä mekin olemme mukana.

Eli demokraattisten periaatteiden kunnioittamiseksi toivon, että uuden rehtorin valinta jätetään uuden yliopiston ensimmäiselle varsinaiselle hallitukselle ja että siirtymäkauden hallitus koostettaisiin nykyisistä yliopistojen hallituksista. Tämän siirtymäkauden hallituksen tulisi välittömästi käynnistää prosessi monijäsenisen hallintoelimen kokoamiseksi, jonka ensimmäinen tehtävä taas olisi varsinaisen hallituksen valinta, joka sitten aikanaan valitsisi tuon uuden yliopiston varsinaisen rehtorin. Joissain puheenvuoroissa ja keskusteluissa todettiin, kun näistä kipukohdista puhuttiin, ja täälläkin se taisi tulla esille, että tokihan rehtoria voi myöhemminkin vaihtaa. Näen, että nimenomaan tällaisilla vaihtoehtoilla, että todetaan, että se myöhemminkin on mahdollista, luodaan vain jälleen lisää riskejä äärimmäisen tärkeälle hankkeelle, jonka onnistumisen kannalta on äärimmäisen tärkeitä se osallisuus mutta muutenkin tämän prosessin sujuvuus.

Kuten täällä on todettu ja kun tätä hienoa kokonaisuutta itsekin pohtii, ei voi olla ihmettelemättä ja miettimättä, kenen etua tällä esityksellä lopulta ollaan ajamassa, että mikä meillä lopulta ihan aidosti on se este, ettei näiden yhteisöjen esittämiä toiveita pystyttäisi kuulemaan ja myöskin konkreettisella tavalla toteuttamaan. Samalla kun me pohdimme sitä kokonaisuutta meidän pöydällämme ja sitä, miten tärkeitä sen onnistumisen kannalta olisi, että nämä toiveet nähtäisiin merkityksellisinä, meidän tässä talossa tulisi olla äärimmäisen huolissamme tällä hetkellä nimenomaan siitä yhteisön hyvinvoinnista ja ilmapiiristä, koska se on valtavan merkityksellinen osa kaikkia niitä askelia, mitä myös käytännössä tällä hankkeella on seuraavien kuukausien aikana edessään.

16.38 Mikaela Nylander r: Värderade talman! Jag tror att det är viktigt för hela högskolefältet att den här Tampere 3-modellen förverkligas och lyckas och ger oss goda exempel för hur man i framtiden kan bedriva högskole- och vetenskapspolitik på ett nytt sätt. Det jag tycker är synd i det här sammanhanget, när vi talar om högskolorna och högskolepolitiken, är att det i visionen för högskolorna år 2030 inte överhuvudtaget finns nämnt någonting om en eventuell gemensam lag för yrkeshögskolesektorn och universitetssektorn. Jag tror att det här kommer att vara viktigt att utreda i framtiden för att vi ska kunna möjliggöra effektivare användning av gemensamma resurser, utan att på något sätt gå åt dualmodellen. Här tycker jag att man måste vara jättetydlig. Dualmodellen behövs, och de har helt olika utbildningspolitiska uppgifter, det vill säga yrkeshögskolorna och universiteten. Men ändå tror jag att det ligger i den finländska högskolepolitikens intresse att skapa någon form av gemensam högskolelagstiftning i framtiden.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: Tämä hallituksen esitys on askel oikeaan suuntaan ja tervetullut uudistus korkeakoulukentällä. Toivon todellakin, että Tampere 3 -malli onnistuu, ja sitten toivon, että jatkossa, kun puhutaan korkeakoulupolitiikasta, voidaan myös puhua yhdestä korkeakoululainsäädännöstä.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten och avbröt behandlingen av ärendet.